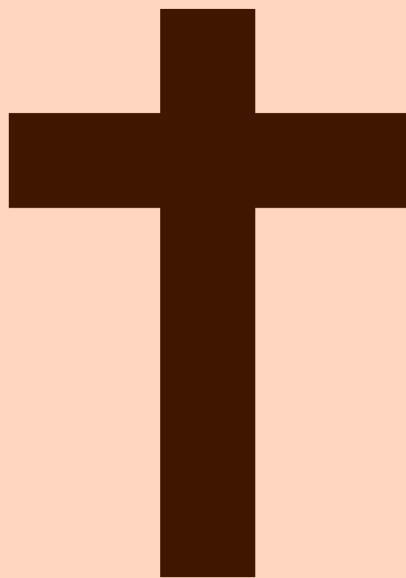

Veqaura Baibel

Portions of the New Testament in the Veqaura (Meauna)
dialect of the Omwunra-Toqura (South Tairora) language of
Papua New Guinea

Veqaura Baibel
Portions of the New Testament in the Veqaura (Meauna) dialect of the
Omwunra-Toqura (South Tairora) language of Papua New Guinea
Sampela hap Nupela Testamen long tokples Veqaura long Niugini

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Veqaura (Omwunra-Toqura or South Tairora)

Dialect: Veqaura (Meauna)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-03-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
7f17bf7b-ed7f-57a2-89c1-2b7308ad99ef

Contents

Matiu	1
MAAKI	7
RUKI	14
IONI	20

Matiu

13

Sia suqe si sukura uiti tutoraqi pisorara tura

²⁴ Sisasiva mwariro mwo kuaqaa nuase nraase qora timwa nyiro tiro, Kotiva nraase qoraqaa naqisiariva vasirero mwaa kuara votaama vaiso. Vainti mwovano suqe si sukura uiti suku nrai vutaqi mwara tuse

²⁵ uro enaqi nrai nramwunaavaqa vaite mwauvaro mwira nramwutaa mwovano nrinero uiti tutoraqi kuankusa suku sia suqe si sukura pisorave. (Mwi kuankusava vasirero mwira ituvaqa mwira aqavaqa uiti ituvaqa aqavaqa nkuaa qarama vaisaro mwi kuankusara tavavano aasu sia mwitaama uiti tava votaama vairave.)

²⁶ Mwira nramwutaavano sia suqe si sukura mwira vutaqi pise vuvavo uitivano kuankusa vaqamase nkuaaqi kutero mwataqa tava riare suvanta mwira aira vaintivaravano takuovaro mwi kuankusava uiti vaqamase kute vuvavanta

²⁷ mwira aira vaintivaravano uro nraaso qora mwata rienta tinta, Nrora vaintio, re suqesi sukurave mwara tutaaro? Ntaintairove mwi kuankusava qovarama viso? tinta.

²⁸ Mwitaa tuvaro nraase qova tiro, Qike, ni nramwutaa mwovano kuankusa mwaqiro uro ni vutaqi mwara tutaaso, tuvanta mwira aira vaintivaravano mwira mwata rienta tinta, Sove te uro mwi kuankusara nuqi saanarave?

²⁹ tuvaro mwiva qao tiro, Sia kuankusa mwira nuqi saate. Né kuankusa nuqitanta uiti vaqamasenta nauku sevorave.

³⁰ Qaqi saivaro uitivanovaqa kuankusavanovaqa nkuaaqi nivuate. Uitivano nroravaqe ne ni sara irara mware nri mwai vaintisuara mwitaama tirenave. Né mwi kuankusara nane tuquse rumpase mwaqinta uro tia quara tenta mwiraqaantai uiti tuquse mwaqi

ni sarasaapa nraavuqi uro nini mataate tiasarave, turave. Sisasiva mwi kuaraqaa nuase timwa nyurama...

³⁶ Sisasiva mwo kua mwo kuaqaa nuase timwa nyiqiro viro mwiraqaantai mwiva nraase qora mwini se nraavuqi vuvanta mwira nraaqiaravaravano mwiva mwauraqi uro nenta Sisasirara tinta, Re ota tiana kuara mwira nramwutaavano kuankusa mwira vutaqi piso kuara mwi kuara osarara tiri timwa tiviqe te riaare, tinta.

³⁷ Mwira nraaqiaravaravano mwitaa tuvaro Sisasiva mwinravusua timwa nyiro tiro, Vainti mwovano suqe si sukura mwara tuto vaintira osaravano vairero ne mwiva mwauko. Ne mwataqi mwatatai nraaqiarava ne mwi vaintivave.

³⁸ Mwi vaintira vuta osaravano vairero esaa mwatamaata vaiso. Suqe si sukura osaravano vairero Kotira kua riasa nraase qorasuama mwariarave. Kuankusa osaravano vairero sia Kotira kua riasa nraase qorasuama Saataanira nraaqiarama mwariarave.

³⁹ Mwira nramwutaavano kuankusa suku piso vaintira osaravano vairero mwiva Saataanivave. Sara irara mware nri enara osaravano vairero naantiara mwaa mwatava taiqaari enava vaiso. Sara irara mwarenta nri vaintisua osaravano vairero mwisua naavunyaa vaintinravuve.

⁴⁰ Mwira aira vaintivaravano kuankusa toqase rumpase mwaqinta uro tiaqi quara tonemase naantiara mwaa mwatava taiqaari enaraqaa mwitaama qovara sianarove.

⁴¹ Ne mwataqi mwatatai nraaqiaravama mwaiqi vina mwaa mwatava taiqaari enaraqaa ne naavunyaasua titaarinta mwisua untu ne naqisu mwataragaantai sia suqe si nraase qorasua ni nraaqiaranravu sia suqema nyate mwari nraase qorasua rumpa mwarenta sia suqe si airara mware mwaisua rumpa mwarenta nntitaqinta

⁴² uro tia nrora itaariraqi pi-saivanta mwisua tiaqi mwaitanta qara ninta nataqi vinta nyari vai nkutitanta mwaivarave.

⁴³ Mwisua mwini uro pisaivanta sugema nrue mwai nraase qorasua suarivano itainemase itamaqi vivaro Kotiva mwisua qova mwisuaqaa naqisiqi viranta mwiriqi vivarave. Ini aato vairere mwi kuara osara qintutama riaate, tiro. Sisasiva mwi kuara turama.

14

Sisasiva nruka nroraqaa iquqaantai naaqi vura

²² Sisasiva mwisua sara nyitero mwiraqaantairo nrai vaintivara ntusi tiro, Né mpotuqi mwaari nenta né naane nramai nrukaqi tarenta tarasini uro né vi mwaivage ne vainti nraase qora ntusi tiarinta mwini nyari mwaaqani nyari mwaaqani vuata, tiro tuvo.

²³ Sisasiva mwitaa timwase mwiva vainti nraase qora nyari mwaaqani nyari mwaaqani ntusi tiro mwiraqaantai Kotirara sapara siase tiro mwera aataqaa vuvaro ena suvaro Sisasiva aataqaa mwinto nrariaraa mwauvaro

²⁴ mpotuvano nramai vutaqaa vuvaro saaravano tuqi viro Sisasira vaintivaravano mpotuqi mwausua mwini vuarenta tinta sunantai saaravano tuqi vuvarora tiro, nramaiivano mpotu sampi raaquqi raaquqi vurama.

²⁵ Saaravano tuqi vuvaro nramaiivano mpotu raaquqi raaquqi vi mwauvaro va ataa suvaro Sisasiva nramaiqaa iquqaantai naaqi viro mwira vaintivaravano mpotuqi mwausua vunani yuvanta

²⁶ mwira vaintivaravano takuovaro Sisasiva nramaiqaa iquqaantai naaqi nruvanta mwisua mwira takuenta nroraqamase aatu sinta mpo se tinta, Tovevaanavanove, ti mwauvaro

²⁷ Sisasiva mwisuara va tiro, Né qaqi mwariate. Ne mwivave. Sia aatu siate, tiro tuvo.

²⁸ Sisasiva mwitaa tuvaro Pitaava tiro, Nrora vaintio, re qutaa mwairarere re ni timwa miqe nevaqa nramaiqaa niquqaantai re mwariaranani vuase, tiro. Pitaava mwitaa tuvaro Sisasiva tiro, So tukuane, tiro.

²⁹ Mwitaa tuvaro Pitaava mpotuqintai mwaavi nero mpotu mwini pisero nramaiqaa iquqaantai naaqi viro Sisasiva sunani vurama.

³⁰ Pitaava mwini vitaro tiro, Ne so nramaiqaa vuasarave, timwa tero takuovaro saaravano nroraqamase tuvaro Pitaava mwirara nau riovaro aatu itovaro mwiraqaantai mwiva nramaiqi mweva nare utura Sisasirara sapara siro tiro,

³¹ Mpo, nrora vaintio, ni tumwaraane, tuvaro Sisasiva va nrai saquqaantai mwiti Pitaara vite tiro, Re saaravano tuarinara sia nau riaataarave. Re niara aasu nau riaataarave. Re sia niara taara aato tuataarave, tiro turama.

³² Sisasiva mwitaa timwa sero Pitaara vita mware mpotuqi mwaari novaro saaravano va taiqa yuvanta mwira vaintivaravano mpotuqi mwausua Sisasirara riariamase tinta, Re qutaa Kotira mwaaquvano mwariaro, tinta turama.

26

Sutaasiva Sisasira nramwutaa mwisua ntaquqi sero mono mwaraarirara tura

¹⁴ ...Sisasira 12 nraaqiaravaraqintai mwo vaintivano mwira utu Sutaasi Ikeriotiva mweva nero Kotira aira mwara mwate mwau vaintisua mwisua nrora vaintivaravano mwaunani viro uro mwisua mwata rie tiro,

¹⁵ Ne Sisasira ini ntaquqi uro saarinta né nara soqaave ni mivarave siavo? tuvanta mwisua ori mono 30 nrau saara nuase mwira mwuvaro

¹⁶ Sutaasiva mwi monora mware mwi enaraqaantai mwisua ntaquqi uro Sisasira saari aarara mpuaamaqi vura.

Sisasiva nrai nraaqiara vaqamase vesasuto sarara nrora

17 Sia ntoto mpereti sarara omwata nre enanravuva nrinovanta ntaaru enaqaa mwira nraaqiaravaravano Sisasiva sunani nrinenta tinta, Ntaraqive tenravu uro terama mwataarara re vesasuto enarara rietarama mwi sarara nrenarave? tinta.

18 Mwinravusua mwitaa tuvaro Sisasiva tiro, Nenravu Ierusalemi mwatusani uro mwi vaintirara mwitaa tiate, Tirinravu mwaara ti mwai vaintiva mwitaa tiro, Ni enama nrinainso. Ne nena nraaqiara vaqamasena ri nraavuqi vesasuto sarara nrarenave tiso, tiate, tiro.

19 Sisasiva mwitaa tuvanta mwira nraaqiaravaravano mwi sarara Sisasiva tunema senta temwanaama tora.

20 Sara temwanaama tovaro ena suvaro Sisasiva nrai nraaqiaravaravaqa uro sara taintaqaa mwataqaa mwairo

21 sara nre mwariro tiro, Ne tiarinta riaate. Iniqintai mwovano nramwutaa vuqaa ni qovarama saanarove, tiro.

22 Mwitaa tuvanta mwira nraaqiaravara mwuntusa sia suqe suvanta mwinravusua nkuaiqa nkuaiqa Sisasira mwata rie tinta, Nrora vaintio, re niarave tiaro? Sia ne mwivave, sia ne mwivave, timwaqinta vinta.

23 Mwitaa timwaqi vuvaro Sisasiva tiro, Nrai mpereti mwarase nivaqamase tanaaqi mwaati tumwaraariva mwi vaintiva ni qovarama saanarove.

24 Ni mwataqi mwatatai nraaqiarara niara ntaaru enaqaa mwitaa ni ruse kuara qumwaara ratorave. Mwi kuava mwivau vasianarove. Ni mwatani mwatatai nraaqiarara qovarama saari vaintirara ne mpo se timwa mwatauko. Mwira nrova sia mwira mwatataqe sove tiataarave, tiro.

25 Sisasiva mwitaa tuvaro Sutaasiva mwira qovarama saariva Sisasira mwata riero tiro, Mwaara ti mwariara vaintio, re niarave tiaro? tuvaro Sisasiva tiro, Eo, re tianarave, tiro.

Mpereti sararavaqa uaini nramairavaqa timwa tora

26 Sisasira nraaqiaravaravano sara nre mwauvaro Sisasiva mpereti sara mwarase Kotirara sugemave timwase uveqase nrai nraaqiaravara nyiro tiro, Mwaa sarara mwara nraate. Mwaa mperetiva ni mwavanama siso, tiro.

27 Mwitaa timwase Sisasiva uaini nramai mwiraqi vasu kaapura mwarase Kotirara sugemave timwase mwinravusua viti nyiro tiro, Né esaa mwaa nramaira nraate.

28 Mwaa nramaiva ni nraarema siso. Kotiva nraase qora vaqamase nkuaaqa naataruse mwairero garaasa kua mwatarerove. Mwi kuava kempusaqama vasiarive tiro ni nraarevano mwi kuara kempusaqama saanarove. Ni rusaivaro ni nraarevano naariva vaaqara nraase qora saisaqa sitaro mwisua sia suqe kua nrunka nyataanarove.

29 Ne tiarinta riaate. Mwaa enaraqaantai ne sia uaini nramai qava nrarenave. Ne sia nraraitina mwitaamaqi vuarinta né ni nkova naqisiariraqi nivaqa uro mwaivaqe ne mwi enaraqaa inivaqa mwaitana garaasa uaini nramai nraasarave, tiro.

30 Sisasiva mwitaa timwase nrai nraaqiaravaravaqa Kotirara isi timwase mwevane Orivi taqiqaa vurama.

Pitaava nrai kua tirero siarinara Sisasiva mwira timwa mwura

31 Mwinravusua mwini vuvaro Sisasiva mwinravusua timwa nyiro tiro, Nenravu mwate enaqi ni mwaini sentama aatumaqi sanenta vivarave. Kotira vukuqi qumwaara rato kuava mate mwivau vasianarove. Mwitaa tiro:

Sipisipiqaa naqisiari vaintira
Kotiva mwira nuqutu sairanta
sipisipi mwisua aatumase nyiariara
nyiariara

sampi mwona mwona vivarave, turave.

32 So naantiara ni mwara qaqi ntvivima saqe ne mwarina ini vuni ne naane Kariri mwatani virenave, tiro.

³³ Sisasiva mwitaa tuvaro Pitaava gao tiro. Esaa mwinravusua ri mwaini senta aatumase sanama tenta vivage ne aasu rivaqa mwari-
asarave, tiro.

³⁴ Pitaava mwitaa tuvaro Sisasiva tiro, Ne tiarira re riaane. Mate enaqi kukoraaravano sia qukarairara re taaramo nrau niara tira sia mwi vaintira takuaukavave tinarave, tiro.

³⁵ Sisasiva mwitaa tuvaro Pitaava gao tiro, Ne sia riara sia mwira takuaukavave tiasarave, tiro. Pitaava mwitaa tuvanta Sisasira nraaqiara mwonravuvanovaqa mwi kuara aasu tura.

Sisasiva Kotirara uro sapara sura

³⁶ Mwiraqaantai Sisasiva nrai nraaqiaravaravaqa mase uro viro saqava tutoraqi mwira utu Kesemani mwiraqi urone nrai nraaqiaravarara tiro, Nenravu mwaini mwataqaa mwaivage ne mwuruni uro Kotirara sapara siase, timwase

³⁷ Pitaaravaqa, Sepetira mwaagutanav... Sisasiva mwinravusua aasu ntita mware mwini vitaro sia suqe aato riovaro mwira mwuntusavano sia suqe suvaro

³⁸ mwiva taaramonravuara tiro, Ni mwuntusavano nroraqamase nitampiso ni rusarero votaama vasisana mwauko. Nenravu mwaqaa mwaitanta ni vaqamase mwaitanta vu mpairase takuetanta mwariate, tiro.

³⁹ Mwitaa timwase Sisasiva sia muasaqama vire uro vuriantantai mwataqaa untu niro Kotirara saparamase tiro, Mpo ni nko, re sove tirere ne nitampi nramaira nraarira votaa re mwi nramaira qaqini mwara saane. So sia ne nena mwaraataaraqaa mwararenave. Ne re mwaraase tinaravaqa mwararenave, tiro.

⁴⁰ Sisasiva mwitaa timwase uro nane nrai nraaqiara taaramonravu sonani untu takuovanta mwinravusua vu ruara suvanta vaite mwauvaro Sisasiva Pitaarara tiro, Naraqamave né taaramonravu ni vaqamase pataqa mwaritanta sia vu mpaira senta takuetanta mwariavo?

⁴¹ Ininravuara mwinravusua sia suqe aira mwaraate tiro, Saataaniva ininravu amaqe siasorave mwirara rietanta né vu mpairase takuetanta Kotirara sapara si mwariate. Ininravu mwaranavano mwitaa siataa sisaro ini mwavanavano aasu sia so kempusaqa sisanta mwariavo, tiro.

⁴² Sisasiva mwitaa timwase qava taaramonravu mwini se uro qava Kotirara saparamase tiro, Mpo ni nko, mwaa kaapuraqi vasi nramaira sia re qaqini mwara saraitira niara mwira qaqi nraane tirere, ne re mwaraataaraqaa mwaraasarave, tiro.

⁴³ Sisasiva mwitaa timwase qava uro nane untu takuovanta mwira nraaqiara taaramonravu vu ruara suvanta vaite mwaura.

⁴⁴ Mwinravusua vaite mwauvaro Sisasiva qava mwinravusua mwini se uro vi Kotirara taaramo nrau sapara siro ota tunemase nkuaa qaramase Kotirara saparama sora.

⁴⁵ Kotirara saparama taiqase Sisasiva uro nanero untu taaramonravuara tiro, Mpo, nenravu qaqi sositantave vaitaavo? Ni mwataqi mwatatai nraaqiarara ni navaatavu mwarenta uro sia suqe si airara mware mwaisua mwisua ntaquqi ni sevarave.

⁴⁶ Ntivivaqenravu vuare. Ni qovarama saari vaintiva nri mwaiso, tiro...

Iutaa vaintinravu ntuqaa Sisasira uro sora

⁵⁶ ...Sisasiva mwitaa tuvanta mwisua mwira navaatavu sovanta mwira nraaqiaravaravano mwira mwini senta nyiari aatu vurama.

⁵⁷ Mwira nraaqiaravaravano sane vuvanta Sisasira navaatavu sosua mwira vita mware Kotira nraavuqi aira mware mwausua mwisua vunyaa vaintivano mwauraqi Kaiapaasira nraavuqi uro sovanta mwi nraavuraqi mwaara osara ti mwau vaintivarsuavaqa, Iutaa vainti nroranravuvanovaqa, suntu nukaama mwaura.

⁵⁸ Sisasira vita mware uro se mwauvaro Pitaava niarantai mwisua ntataqi viro Kaiapaasira

nraavu mwatusani urone tosani mwaantine vutaqi viro mwi irainarava qovara siarira takuarero uro mwi nraavuraqaa vaivaraara naqisi mwau vaintisua vaqamase mwataqaa mwairo mwaura.

⁵⁹ Pitaava mwini mwataqaa mwauvanta nraavuqi Kotira nraavuraqaa naqisi mwau vaintisuavaqa, esaa mwiraqi suntu nukaama mwau vaintisuavaqa, mwisua Sisasira rusareranta Sisasiraqaa muna kua mwataare tuvaro

⁶⁰ sia mwi kuava vauvanta qumina mwi kuara mpuaasitanta mwo vainti mwo vaintivano ntivinta Sisasirara muna kua tura. Mwitaa-maqi aasu vuvanta mwiraqaantai vainti taaratanavano ntivinta

⁶¹ Sisasirara tinta, Mwaa vaintiva mwitaa tisanta tetana riaunarave. Mwiva tiro, Ne soma Kotira nraavu mpaara sena mwiraqaantai taaramo ena aasu mwarina mwi nraavura qava soqa taiqa saasarave, tisanta riaunarave, tinta.

⁶² Mwitana mwitaa tuvaro Kotira aira mwara mwate mwau vaintisua mwisua vunyaa vaintivano ntiviro Sisasirara tiro, Mwitaa mwitaama riqaa kua mwate mwariavo? Re mwo? Re nyaritanara narave tinarave? tuvaro

⁶³ Sisasiva sia kua tiraitiro, tire mwauvaro qava vunyaa vaintivano Sisasirara tiro, Ne Kotira vuqaa mwaina mwira utu netana riarama qutaa kua tiane tuko. Qutaave Kotiva ri vusitisarave re tiri saisaga sirera Mesaia vaintivano mwariaro? Qutaave re Kotira mwaaguvano mwariaro? Re tiri timwa timwiqe riaare, tiro.

⁶⁴ Mwiva mwitaa tuvaro Sisasiva tiro, Re tianara ne mwaa mwivave. Ne tiarinta né riaate. Né naantiara takuaivage ne mwataqi mwataai nraaqiarava nroraqama vina Kotiva kempusavano mwariarinani mwira saqu tanaranani mwataqaa mwaitana iravuqi tukuasarave, tiro.

⁶⁵ Sisasiva mwitaa tuvaro Kotira aira mwara mwate mwausua mwisua vunyaa vaintivano nrai tuavaaqa nuqeqamase tiro, Mpo

mwiva Kotira vuqaa mwaitaro sia suqe si kuara aasu tiso. Mwo vaintivano mwiraqaa kua mwataarira qumina aasara nevorave. Takuaate, né vaa riaavaro mwiva Kotira vuqaa mwaitaro sia suqe si kuara tiso.

⁶⁶ Mwira saara né Sisasirara nara kuave tivarave? Né tivaqe riaase, tiro.

Mwitaa tuvanta mwisua tinta, Mwira sia suqe airavano virintoma vaiso. Mwira saara mwira ruseva aasu vaiso, tinta.

⁶⁷ Mwisua mwitaa timwase uro Sisasira vuriqi taara visise mwisua nyai saquqaantai mwira nuqutuse mwira vu aato nuqutuse mwisua mwira mwoqanya kua tinta, Mesaia vaintio, qutaa re kua qovarama sera vaintiva mwairere sia takuaraitira ri nuqutuari vaintira utu tiqe te riaare, tinta tura.

⁶⁸

Pitaava Sisasirara sia mwira takuaurave tura

⁶⁹ Nraavuqi ko timwaqinta vi mwauvaro Pitaava mwaatani mwatusaqaa mwataqaa mwauvaro aira nraase mwovano Pitaara aaqani viro mwirara tiro, Revaqa Sisasira mwaata Karirinyaavama mwariaro, tiro.

⁷⁰ Mwiva mwitaa tuvaro Pitaava mwisua ntuqaa mwaitaro qao tiro, Re tiana kuara sia ne mwira qintuta surave, tiro.

⁷¹ Mwiva mwitaa timwase uro tosa qentana mwauvaro aira nraase mwovano Pitaara takuero mwiraqi ntivi mwausua timwa nyiro tiro, Mwaa vaintiva Sisasira Naasaretinyaara vaqamase mwaivave, tiro.

⁷² Mwitaa tuvaro Pitaava saqu iqiqaa se tiro, Sia ne mwi vaintira takuaurave, tiro.

⁷³ Mwitaa timwase sia muasaaqama mwauvanta mwiraqi ntivi mwausua Pitaava mwaunani uro nenta mwirara tinta, Sisasira nraaqiaravaravano mwi mwatanaasua mwariavara qutaama revaqa nkuua

mwi mwatanaava aasuma mwariaro. Mwisua tiri kua kuantase tianemase revaqa kuantase ti mwariaro, tinta.

⁷⁴ Mwisua mwitaa tuvaro Pitaava qava saqu iqiqa se tiro, Ne sia qutaa kua tiariro Kotiva soma ni nuqutu saanarove. Ne qutaa tuko. Né ti mwaria vaintira sia ne mwira takuaurara né tiavo, tiro. Pitaava mwitaa tuvaro vaa kukoraaravano gukarora.

⁷⁵ Kukoraaravano gukarero suvaro Pitaava mwiraqaantai Sisasiva timwa mwu kuara riero. Sisasiva mwitaa turave. Kukoraaravano sia gukarairara re taaramo nrau niara tira sia ne mwira takuaurave tinarave tu kuara Pitaava riatero mwiva mwaaqani vuvaro mwira mwuntusavano sia suqe suvaro mwiva nroraqamase natora.

27

Sisasira qunama tora

⁵⁷ Ena suvaro Arimatianaava vaaqara irainara mwato vaintiva uro ne. Mwira utu Sosepiva mwiva Sisasira nraaqiaravano mwaura.

⁵⁸ Mwi vaintiva uro ne Pairaativa mwauraqi uro Sisasira mwavana miqe mwaqina qunama taase tuvaro Pairaativa nrai naqu vaintisua titero Sisasira mwavana mwira mwiate tuvaro

⁵⁹ Sosepiva uro Sisasira mwavana satarigaantai itu mwataqaa se qaraasa vaaqa tasuqu vaaqara mwarase mwira nraavumase

⁶⁰ mwaqi untu nrai naantiara qutu vuarinarara rietaro ori ukutoraqi mwira mwate nrora ori mwo mwira raapuqi vi ori ukutora mwira oqaa suvaite mwini se vuvanta

⁶¹ Mariaava Makataaranyaaavavaqa, mwira kokova mwo Mariaavavaqa, mwitana mwataqaa mwauvaro mwutu mwatani Sisasira mwiraqi qunamato oriva vaura.

MAAKI

4

Vaintivano sara suku pisaqi vurara tura

¹ Sisasiva nruka tosani uro mwariro nraase qora mwasaasa timwa nyiase tuvanta nraase qora vaaqaravano ntunu nukaama mwainta mwira ututuma sovarora tiro, Sisasiva pisero mpotuqi uro mwaari nero mwiraqi mwataqaa mwairo nramaiqaa mwauvanta nraase qoravano mwutuni nramai tosana mwaura.

² Mwisua nramai tosana mwataqaa mwauvaro Sisasiva mwo kua mwo kuaqaa nuase tiro timwa nyura.

³ Sisasiva tiro, Ne tiarinta riaate. Vainti mwovano sara suku pisarero vurave.

⁴ Mwiva sara suku pisaqiro vuvaro sini sukuvano aara tosani untu nuvaro kurivano mwiri mwira nramwa sorave.

⁵ Mwitaa suvaro sara suku mwonravuvano ori mwataqaa untu nuvaro mwatavano sia mwevaniqama vau mwatava vasuvarora tiro sukuvano untu niro vaavaama kutovaro

⁶ suarivano nrinero itamaqi viro aasaraqama sovaro mwira tuqavano sia mwataqi mwevani vurara tiro, aasarama urave.

⁷ Mwitaa suvaro sara suku mwonravuvano kuankusa kutoraqi untu niro kuankusa vaqamase nivuvaro kuankusavano suku mwira numwaqu sovaro sukuvano sia tava riorave.

⁸ Mwitaa suvaro sara suku mwonravuvano suqe su mwataqaa untu niro sugemaseniviro uro sugema tava riatovaro sini suva mwira aatarase niviro uro suqe tava vaaqara tava riatovaro sini suva mwira aatarase niviro uro suqe tava vaaqara tava riatorave, tiro.

⁹ Sisasiva mwi kuaqaa nuase timwa taiqase tiro, Ini aato vasirente mwi kuara qintutamase riaate, tiro.

¹⁰ Sisasiva kua timwa nyi taiqa sovanta nraase qoravano nyiari

mwaqaa nyiari mwaqaa vuvaro Sisasiva nraria mwauvanta mwira nraaqiara 12 nrauvanovaqa mwo susuavaqa Sisasiva mwaunani nrinta Sisasiva mwi kuaqaa nuase tu osarara sia qintutama siraitinta, mwisua Sisasira mwata riovaro

¹¹ Sisasiva mwisua timwa nyiro tiro, Kotiva nraase qoraqaa naqisiari kuara qumpau tai kuara mwi kuara Kotiva iniara qaqi sairanta mwi kuara osara riaate timwase mwiva qaqi nraase qora qaqini mwaisua mwi kuara osara sia qintutama sera timwa nyiane tisana ne mwi kuaqaa nuase mwisua timwa nyitana sia mwi kuara osara mwisua timwa nyuko.

¹² Ne mwo kuaqaa nuase tiarinta nraase qoravano rientama sia qintutamase rieverave.

Mwisua ni kuara aato tarase sia qintutamase rieverave.

Mwisua nyiari sia suqe si airara qaqira pisaisarove

Kotiva mwisua nyiari sia suqe si airara

mware kuara nukaama nataa-narove, tiro.

¹³ Sisasiva mwitaa timwase mwonravusuara tiro, Né mwo? Ne mwi kuaqaa nuase tu osarara né siave qintutama riaavo? Né sia mwi kuara osara qintutama riaraitinta naantiara ne mwo kuaqaavaqa nuasena tiari kuara né ntataama senta so qintutamase rieverave?

¹⁴ Ne ota mwi kuaqaa nuase tu osarara ini timwa nyirenave.

Vaintivano sara suku mwataqi pisora mwi kuara osara vairero Kotira kuama vaiso.

¹⁵ Sara sukuvano aaraqaa untu nora mwira osara vairero vainti nraase qora mwonravuvano mwi sukura votaama mwariasuave. Mwi vainti nraase qorasua Kotira kua ri-aavaro Saataaniva nrinero mwisua vu aato mwuntusaqintai mwi kuara navisi mwarairave.

¹⁶ Ori mwataqaa untu ni sukura osara vairero nraase qora mwonravuvano mwariasuave. Mwinravusua Kotira mwasaasa rienta

mwi kuarara riariamase mwarivaro

¹⁷ kuavano sia mwisua mwuntusaqi visanta mwi nraase qorasua sia mwi kuara mwo nrau mwo nrau riaraitinta mwariavanta, mwi kuara saara mwo siasua mwisua sia suqema utu nyatare siavanta mwisua tiri rivorave tinta Kotira kua vaa qaqira pise mwaria vainti nraase qorasua mwariarave.

¹⁸ Nraase qora mwonravuvano kuankusa kutoraqi piso sukura votaamase mwariasuave.

¹⁹ Mwi nraase qorasua Kotira kua rienta mwiraqaantai mwisua mwataqiaa irainarara nroraqamase riaqinta vitanta monorave mwo irainararave riariamasi vintanta mwo irainara mwo irainara mwararenta riaqinta vinta Kotira kua qaqira pisaavaro Kotira kuvano sia mwi nraase qorasuaqi vaisanta mwariarave.

²⁰ Mwisua mwitaa siavanta mwo vainti nraase qoravano suqe mwataqaa untu ni sukura votaama mwariasuave. Mwi nraase qorasua Kotira kua rienta mwi kuarara qutaave tinta mwi kuara riaqinta vinta suqe aira Kotirani mwaqi vuarave. Mwisua sininravuvano Kotira kua rietanta aatarase suqe aira Kotirani mwaqi vinta mwariavanta sini nraavuvano mwisua aatarase suqe aira Kotirani mwaqi vinta mwariavanta sini nraavuvano mwisua aira aatarase suqe aira Kotirani mwaqinta vuarave, tiro. Sisasiva mwi kuara turama.

5

Sairasiva Sisasira uro vitora

²¹ ...Sisasiva mpotuqi viri nane nrukaqi tare sinyaa tarasini vuvanta mwini nraase qora vaaqaravano suntu nukaa nukamase Sisasiva mwaunani ututuma mwauvaro

²² vainti mwovano mwi mwatusaraqi mwaara nraavuqaa naqisi mwauva Sairasiva mwiri nriri Sisasira takue uro mwira iqutarani untu niro

²³ mpo se tiro Sisasirara tiro, Ni naavuravano qutuariva mwataqa

vaiso. Revaqa vaa nritara rena saqu mwiraqaa mwatairaro mwira qaravano taiqairaro so qaqi mwariarive, tiro.

²⁴ Mwi vaintiva mwitaa tuvaro Sisasiva mwiravaqa vura.

³⁵ ...Sisasiva mwiravaqa aarana vi mwauvanta vainti mwonravuvano Sairasira nraavuqintai nritanta Sairasira vitanta mwirara tinta, Mpo, ri raavuravano qutu viso. Mwaara ti mwai vaintira re sia navaata vuane, tuvaro

³⁶ Sisasivavaqa mwinravusua kua riero mwaara nraavuqaa naqisu vaintirara tiro, Sia aatu siane. Re niara nroraqamase riaane, tuvo.

³⁷ Sisasiva mwitaa timwase mwiva Pitaaravaqa, Semisiravaqa, Semisira qata Soniravaqa, mwinravusua aasu ntita mware

³⁸ uro Sairasira nraavuqi uro takuovanta vainti nraase qoravano nroraqama senta mpo tinta nate mwauvaro

³⁹ Sisasiva nraavuqi mwaari nero tiro, Narare né nate mwariavo? Mwi kuaasiva sia qutu viso. Mwiva qaqi vaite mwaiso, tuvo.

⁴⁰ Sisasiva mwitaa tuvanta mwisua Sisasiva tu kuarara qaqi aaritaru suvaro Sisasiva esaa nraase qora raaqu mwaaganu se kuaasi mwira nrosua qosuavaqa, taaramonravu nraivaqa nrusuavaqa, Sisasiva mwinravusua aasu ntita mware kuaasivano qutu vunani uro

⁴¹ mwira saqu tuaarere nriri kuanantai tiro, Tarita kumi - mwaa kuaasio, ne riara nti vuane tuko, tiro.

⁴² Sisasiva mwitaa tuvaro mwi kuaasiva vaa ntiviro nrue mwauvo. Mwi kuaasiva 12 isi mwarasova ntiviro viro nriri mwauvanta mwinravusua mwira takuenta mpo mpo tinta saqu nunkinkiraara tenta tinta mwauvaro

⁴³ Sisasiva mwinravusuara irora siro tiro, Né mate takuaa airara sia mwo vaintivaqa timwa nyiate. So mwaa kuaasirara sara aasu mwiate, tuvo. Sisasiva mwi kuara turama.

6

Sisasiva pata sara vaaqara vaqa-mase nura

³¹ Mwo ena vaaqara nraase qoravano Sisasira takuarenta vitare nritare si mwauvanta Sisasivavaqa nrai vaintivaravaqa sia so sara nrarenta qaqi mwauvaro Sisasiva mwitaa tiro, Vivaqenravu sia vaintivaqa sisanta uro mwariare, tiro.

³² Mwitaa timwase nrai vaintivaravaqa ntitero mpotuqi mwaari nero nramai nrukaqi tarero qumina santa virero vura.

³³ Mwinravusua mwini senta vuvanta vaaqara nraase qoravano mwinravusua takuenta mwinravusua mwini virenta sunaniara rienta mwo mwatusaqi mwo mwatusaqintai mwisua sanenta nramai nruka tosantata mwata nuna sanenta uro Sisasiva vuase tunaniara mwisua nanenta uro nenta.

³⁴ Mwisua nanenta uro no-varo Sisasiva uro ne mpotuqintai mwataqi mwaavi ne takuovanta nraase qora vaaqaravano nukaa sinta mwauvaro Sisasiva mwisuara mpo tiro mwitaa tiro, Vaintivano sia sipisipiqaa naqisi mwarisanta sipisipivano nyariara sampi nrue mwaria sipisipisua mwisua votaa-sua mwaa nraase qorasuavaqa sampi nrue mwariavo, tiro. Mwitaa timwase Sisasiva mwinto mwaitaro mwisua mwo kua mwo kua timwa nuvo.

³⁵ Sisasiva kua tiaqi vuvaro suarivano tukiro vuvanta Sisasira vaintinravuvano mwirara tinta, Mwaini qumina mwatasantave. Ena siaso.

³⁶ Re nraase qora ntusi tiranta mwisua mwo mwatusa mwo mwatusa nruenta ori ninta sara mwaraate. Mwisua sia saravaqa mware nriasuave, tuvo.

³⁷ Sisasira vaintinravuvano mwitaa tuvaro Sisasiva qao tiro, Néntavano sara mwisua niate, tiro. Mwitaa tuvanta mwinravusua qao tinta, Te nrora orive 200 kinaave sove ninta sara mwasenta mwisua niaraarave? tuvo.

³⁸ Mwisua mwitaa tuvaro Sisasiva nrai vaintinravu mwata riero tiro, Nara nara mpereti sarave vaiso. Né

uro takuaate, tiro. Mwitaa tuvanta mwinravusua uro takuenta Sisasira timwa mwinta tinta, Mpereti sara nkuua saquru aasu vaiso. Tavusa taarama aasu vaiso, tuvo.

³⁹ Mwinravusua mwitaa tuvaro Sisasiva nraase qorara tiro, Né esaa musau santa mwataqaa mwariate, tiro.

⁴⁰ Mwitaa tuvanta mwisua mwo santa 50 nravuvano mwataqaa mwauvanta mwo santa 100 nravuvano mwataqaa mwauvanta mwitaamaqi vinta vinta esaa nraase qoravano mwataqaa mwauvaro

⁴¹ Sisasiva mpereti nkuua saquru mwase tavusa taarama mwase naavuni takuetaro Kotirara saparamase sarara sugemave, tiro. Sisasiva mwitaa timwase mpereti sara uveqase mwiva nrai vaintinravu niro tiro, So né sara mwarenta uro mwisua nivanta mwisua esaa nraate, tiro. Sisasiva mwitaa timwase mwiva tavusa taaramavaqa mwase airase nyuvo.

⁴² Sisasiva mwi sarara nrai vaintivanravu nyuvanta mwinravusua uro nraase qora nyuvanta mwisua esaa so nrorama.

⁴³ So nrovanta Sisasira vaintinravuvano mwiraqaantai vunato tuara nrora tua mwarenta uro nraase qoravano mperetivaqa tavusavaqa nretanta viti piso sarara suntu senta nrora tua 12 nravu ntunu senta ku-raama sorama.

⁴⁴ Mwi enara 5000 qoravano mwi sarara nrovanta nraase vaaqaravanovaqa mwi sarara nrorama...

10

Sisasiva Vatimiasira vu mpaيرا sora

⁴⁶ Sisasiva nrai vaintivaravaqa viro Seriko mwatusani uro viro mwi mwatusara aatarero vire suvanta nraase qora vaaqaravano mwira vataqinta vi mwauvaro vu qimpa vu vaintiva Vatimiasira Timiasira mwaaquvano mwariro mwitaa su irainarara naaru tiro miate ti mwau vaintiva aara tosani mwataqaa mwairo.

⁴⁷ Mwiva mwini mwaitaro Sisasiva Nasaretinyaava nritaraarirara riero

mwiraqaantai mwiva nroraqamase Sisasirara saparamase tiro, Sisasio, Ntevitira mwaaquo, re niara mpo tiane, tuvo.

⁴⁸ Vu qimpa vu vaintiva mwitaa tuvanta nraase qora vaaqaravano mwirara irora tinta, Re o suvaitaane, tuvaro mwi vaintiva sia mwisua kua riarero qava nro-raqamase saparamase tiro, Ntevitira mwaaquo, niara mpo tiane, tiro.

⁴⁹ Vatimiasiva mwitaa tiaqi vuvaro Sisasiva mwiraqaa ntiviro mwairo tiro, Sapara sivaro nririve, tuvanta mwisua vu qimpura saparamase tinta, Re riariamase mwariane. Nti vuane. Mwiva ri sapara siso, tinta.

⁵⁰ Mwisua mwitaa tuvaro vainti mwiva nrai vaaqa utora raaqu qaqini se ntiviro Sisasiva ntivi mwaunani vuvaro

⁵¹ Sisasiva mwira mwata riero tiro, Ne ri ntataa siase tukare re nriraro? tuvaro vu qimpa vuva tiro, Mwaara tiara vaintio, re ni mpu mpaara saane tina nrukavave, tiro.

⁵² Mwitaa tuvaro Sisasiva tiro, Re so vinarave. Re niara mwiva so ni saisaqa sianarove tiararoma ri vuvano sugema viso, tiro. Sisasiva mwitaa tuvaro mwira vuvano mpaara vuvaro mwi vaintiva so takuora. Mwiva so takuova Sisasivavaqa mase aarana vura.

12

Uaini sana mwara tutoraqaqaa sia suqemase naqisu vaintisuara tura

¹ Sisasiva mwitaa timwase mwo kuaqaa nuase mwisua timwa nyiro tiro, Vainti mwovano uaini sana mwara tute tosani urisa rate mwata kukuse uaini tava tatiarira ututuse vaivaraara tainta utute mwate niarani mwo mwatani virero siro mwo susua timwa nyiro tiro, Né ni uaini vutaqaa ninani naqisi matenta né sini uaini tava siqisenta nénta mwaretanta sini uaini tava mwara ninani mataate, tiro. Mwitaa timwase mwiva niarani mwo mwatani vurama.

² Mwini uro mwauvaro uaini tava siqu enava nrinvaro mwiva nrai

aira vainti mwo titero tiro, Re uro ni nraasoqaa naqisi mate mwaisuara tiranta uaini tava ninanivaqa siqi mataate, tuvaro

³ mwira aira vaintivano mwini vuvanta mwira nraasoqaa naqisi mwate mwau vaintisua mwira aira vainti navaatavu senta saavuqaantai mwira nuqutuse mwatenta sia uaini tava siqi mwiraitinta, qaqi mwira titovaro uro nane vura.

⁴ Qaqi uro nane vuvaro nraaso gova nrai aira vainti mwo titovaro vuvanta mwira nraasoqaa naqisi mwate mwausua mwira aira vainti qiata rasenta sauri irainara mwurama.

⁵ Mwitaa suvaro nraaso gova nrai aira vainti mwo titovaro vuvanta mwisua mwira rusenta. So mwitaa-maqi vinta sini mwira aira vainti titosua saavuqaantai nuqutusenta sini rusorarama tina.

⁶ Mwira aira vaintinravu taiqa sovaro vainti nkuaiqa aasu mwaura. Mwi vaintiva nraaso qora mwaaquvano mwauvaro mwira gova nrai mwaaquara mwuntusa nuvaro mwau vaintiva mwauvaro mwira gova mwiravaqa naantiara esaara titero tiro, Mwisua ni maaqu takuenta niara mwira mwaaquve titanta mwira sugema mwatevarave, tiro.

⁷ Mwitaa timwase nrai mwaaqu titovaro mwini vuvanta mwira nraasoqaa naqisi mwate mwau vaintisua mwira mwaaqu takuenta nrai timwa mwi nrai timwa mwinta tinta, Mwira gova qutu viraro mwaa vaintiva nrai qora mwatavaqa mwitaa irainaravaqa mwaraarivama mwaiso. Mwaraivaqe te mwira rusaararo mwiva mwarare siari irainarava tirini aasu vasiarive, tinta.

⁸ Mwisua mwitaa timwase mwira mwaaqu navaatavuse ruse mwaatani mwaati mwira pisorave, tiro.

⁹ Sisasiva mwitaa timwase mwiva nraase qora mwata rie tiro, Mwisua mwitaa surara tiro, nraaso gova nrai mwaaqu rusorara ntataave sianarove? Nraaso gova nrine

nrai nraasoqaa naqisi vaintisua ru taiqase mwonravuara tiro, Né ni nraasoqaa ninani naqisi mataate, tianarove.

¹⁰ Né siave Kotira vukuqi mwaa kuara saara nitanta riaavo? Mwi kuava mwitaama tiso:

Ori nraavu utitanta mwo oriara sia suqe orive timwase qaqira pisaa oriva
mwi oriva pusa oriama viso.

¹¹ Kotiva mwi orira mwarase nro-raqama sairara tinta, te Kotira aira takuetanta suqe airave turo, turave.

Kotira vukuqi mwitaama qumwaara torave. Né siave mwi kuara qumwaara tetantave qintutama riaavo? tiro.

¹² Sisasiva mwitaa tuvanta Iutaa nrora vaintivaravano qintutama riovaro Sisasiva uaini vutaqaa nraqisi mwato vaintisua titaroma mwiva mwisuaqaa nuase tuvanta mwisua Sisasira navaatavuse ko mwiare timwatenta nraase qoravano mwiraqi suntu nukaa nukasusua tiri irora sivo tinta mwisua aatu tinta sia Sisasira navaatavu saraitinta, qaqira pisenta vurama...

15

Sisasiva Pairaativa mwaunani vi-taqinta uro sora

¹ Mwi qararaara toqaqi Kotira aira mwara mwatate mwau vaintisua mwisua nrora vaintivaravaqa, Iutaa nrora vaintivaravaqa, mwaara osara ti mwau vaintisuavaqa, esaa kaanasori vaintivaravaqa, mwisua suntu nukaama vinta mwaitanta mwisua tiare tu kuara suntu nukaama mware Sisasira seni sanaqaantai mwira rumpa mware Pairaativa kamaanira nrora vaintivano mwauraqi uro sora.

² Uro sovaro Pairaativa Sisasira mwata riero tiro, Qutaave re Iutaa mwatanyaasua ntaarunya vaintivano mwariaro? tuvaro Sisasiva tiro, Re tiarava ne mwaa mwivama siso, tiro.

³ Mwitaa tuvanta Kotira aira mwara mwate mwau vaintisua mwisua nrora vaintinravu mwo kua

mwo kua saara Sisasira irora si mwauvaro

⁴ Pairaativa mwisua kua rietaro qava Sisasira mwata riero tiro, Re siave nyarivaqa tinarave? Mwisua vaaqara kua saara ri irora si mwariavo, tiro.

⁵ Mwitaa tuvaro Sisasiva qava kempusaqamase sia kua tiraitiro mwauvaro, Pairaativa vaaqara aato ti mwaura.

Naqu vaintisua Sisasira kuaari-tarama mwatenta mwira nuqutura

¹⁶ Pairaativa nrai naqu vaintisua ntaquqi Sisasira pisovanta mwisua mwira vitaqi uro kamaanira nraavuqi se mwisua nyiari sena naqu vaintisua esaa sapara tinta suntu nukaama mwainta

¹⁷ Sisasirara mwoqanyaa kua tinta ntaarunyaa vainti vaaqa votaa sura rumpa mwataare tinta nraare vaaqa rumpa mwatenta mwiraqaantai quki sana mwarase qututumase ovaqa votaamase Sisasira qiataqaa qumwa tenta

¹⁸ munaqamase mwisua nyiari ntaqu vuriqaa mwatetanta muna kua timwa mwinta tinta, Iutaa mwatanyaa ntaarunyaa vaintio, re mwarirave? tinta.

¹⁹ Mwitaa timwase mwisua saavuqaantai Sisasira qiata nukavusenta mwiraqaa taara visise mwira vuqaa tori naquntanenta muna riaria-sitanta mwaura.

²⁰ Mwitaamaqinta vitanta mwira nuqutu senta aaritaranta tinta taiqase mwiraqaantai mwisua nraare vaaqa rumpa mwatora avanuse Sisasira nrai tuavaqa utu mwatenta mwira satariqaa niri rutenta siritarenta Sisasira vita mwarenta vurama.

Sisasira satariqaa niri rutenta sir-itora

²¹ Naqu vaintinravusua Sisasira satariqaa niri rutenta siritarenta sitanta mwira vitaqi mwatusa mwaqaqani aarana vi mwauvaro vainti mwovano mwira utu Saimoniva mwintairo nrora mwatusani virero suvanta mwisua mwirara kempusaqamase tinta, Sisasira

satari re mwara qu mwarera uro mwataane, tuvaro Saimoniva mwira satari mwara qu mwarero uro mwatoro. Saimoniva Sairini mwatanyaava mwiva Arekisantasua Rupusua mwitana qovama mwaura.

²² Mwisua Sisasira vitaqi uro gumina santa Korokotave tunani sora. Korokota mwaa kuaragintai tirenta, Qiata Mwusaari santave, tunani Sisasira uro se

²³ uaini nramai mwiraqi sunkavu irainara kuantase mwato nramaira mwira mwirenta suvaro Sisasiva sia nrora.

²⁴ Sia nrovanta mwisua mwira satariqaa nirigaantai rutenta mwira tuavaaqa mwarase ntasua ntasua so mwarevarave timwase mwisua kaati ruanema setanta ori pise-tanta Sisasira tuavaaqa ntusamase mwarora.

²⁵ Toqaqi suarivano mamatama vauvanta Sisasira satariqaa rutora.

²⁶ Mwira satariqaa rutenta Sisasira qiatani kua mwo mwira ko timwa mwato kuara qumwaara rantenta satariqaa rutovaro mwi kuava mwitaama tiro, MWAA VAINTIVA IUTAA MWATANYAASUA NTAARUN-YAA VAINTIVE, tiro. Mwi qumwaar-ava mwitaama vaura.

²⁷ Mwisua Sisasira satariqaa rutetanta Sisasiravaqa vainti taaramavaqa rutovanta mwitana muara mware mwausua mwauvanta mwisua vainti mwo Sisasira saqu tanaranani niri rutenta vainti mwo Sisasira saqu saantotanani niri rutora.

²⁸ (Sisasiravaqa mwitanavaqa rutorara tiro, Kotira vukuqi kua mwo qumwaara tova mwiva qovara sura. Mwitaama tiro: Mwiva sia suqe si vaintisua vaqamase mwarianarove, tura.)

²⁹ Mwitaama rutovanta nraase qoravano vitare nritare sinta mwiri takuenta nyari vauru iqisenta Sisasira sia suqe kua timwa mwatenta tinta, Qike, re tira, Kotira nraavu mpaira senama taaramo enaqaa aira mwaretanama qava soqa taiqa saasarave, tianara mwo?

³⁰ So rena saisaqa siane. Rena satariqaantai miavi naane, tinta.

³¹ Mwisua mwitaa ti mwauvanta mwisua tunemasenta Kotira aira mwara mwate mwausua mwisua nrora vaintivaravanovaqa, mwaara osara ti mwau vaintisuavaqa, mwisua Sisasirara aaritarama mwate tinta, Mwiva mwo siasua nraasu saisaqa si mwaiva siama nrai so saisaqa sianarave.

³² Mwiva Kotiva titai vaintiva Mesaia vaintivanove mwaiso? Mwi vaintiva Isaraari mwatanaa ntaarunya vaintivanove mwaiso? Saqe te mwaitanta takuaararo mwiva nrai satariqaantai miavi nero mwatani tukirere te mwirara qutaa tiare, tinta...

16

Sisasiva qutu vuraqintai qava qaqi ntvivura

¹ Sarareqaa Iutaa mwatanaasua mwaara ena taigovanta Mariaava Makataaranyaa nraasevanovaqa, mwira kokova Iemisira nrovavaqa, Saromevavaqa, mwi nraasesua ori aquse suqemase mwunta vu irainarara mwaqinta Sisasira mwavanaqaa qumwatarenta vura.

² Saante toqaqi suarivano mwirini nruvanta mwinravusua Sisasira qunama toraqi virenta vura.

³ Aarani vitanta mwinravusua nrai mwata rie nrai mwata rie sinta tinta, Tenravu mwini uro naararo ntavave ori nrora qentana suvaito orira raaqu timwataanarove? Mwi oriva nrora orima vaiso, tinta.

⁴ Mwitaa timwase mwinravusua nrinenta takuovaro ori qaqinani raaqu qaqini sova vaura.

⁵ Orivano mwitaama vauvanta takuenta mwinravusua oriqi mwerane takuovaro vainti mwo qaraasa vaintivano tasuqu tuavaaqara ututo vaintiva mwiraqi sini saantaqi mwataqaa mwaura. Mwiva mwiraqi mwauvanta mwira takuenta mwinravusua aato suvaro

⁶ mwiva tiro, Sia aatu siate. Sisasira Nasaretinyaara satariqaa rutaa vaintira nénravu mwira mpuaasi

mwariavo? Mwiva sia mwaaqi mwaiso. Mwiva qaqima ntiviso. Nénravu takuaate. Mwaini mwira mwataanani siama mwaiso.

⁷ So mwaa kuara mwaqinta uro mwira nraaqiaravaravaqa, Pitaaravaqa, timwa nyiate. Mwitaama timwa nyiate. Mwiva naane ini ntuni Kariri mwatani visio. Nénravuvaqa mwini uro vinta mwira takuevarave. Ntaaru mwiva mwaitaro mwirara ininravu timwa nyura mate mwivama qovarama visio. Mwi kuara timwa nyiate, tiro.

⁸ Mwiva mwitaa tuvanta aatu sitantara tinta mwinravusua Sisaira qunama toraqintai mwevane sanenta aarani vitanta sia mwosuavaqa timwa nyiraitinta vura.

RUKI

7

Tage nraase mwira mwaaquara tura

¹¹ ...Sisasiva mwo mwatusa mwira utu Neni mwatusani vuvanta mwira vaintivaravanovaqa vaaqara nraase qoravanovaqa Sisasira vataqinta vuvaro

¹² Sisasiva mwi mwatusara qentaqaa uro takuovanta mwi mwatusaraqintai nraase qoravano qutu vu vaintira mwarenta mwira qunarenta timwa tenta nrurama.

Qutu vu vaintiva tage nraase mwira mwaaquvano mwauvanta vaaqara nraase qoravano mwi nraaseravaqa mwasenta nruvaro

¹³ Sisasiva mwi nraasera takuovaro mwira mwuntusa nruvaro Sisasiva mwi nraaserara mpo se tiro mwirara tiro, Sia nataane, tiro.

¹⁴ Sisasiva mwitaa tiate uro qinkera tumwarovanta vaintinravuvano qinkera mwira mwarosua mwiraqaa mwataate mwauvaro Sisasiva tiro,

araasa vaintio, ne riarra qaqi nti vuane tuko, tiro.

¹⁵ Tuvoro qutu vu vaintiva ntiviro quturaqintai ntiviro kuavaqa tuvaro Sisasiva mwi vaintira nrai nrora mwurama.

¹⁶ Sisasiva mwitaa suvanta vainti nraase qora esaa nroraqamase aatu itovanta Kotira utu tuaare renta tinta, Mpo paropeti vainti nroravano tiri vutaqaa qovarama viso. Te Kotira nraaqiara suraro mwiva sia tiri pisaivave, tinta. Mwisua mwitaa tuvaro Sisasiva aira mwaro mwasaasava esaa Iutaa mwaatanivaqa Iutaa mwata mwataqa vau mwatusaniravaqa viro mwi kuava vitaro nritaro suvanta esaa mwi kuara riorama.

12

Kotira aatu aasu aatu sinta mwariate turama

⁴ Ni namwunaao, ini mwavana aasu rusesua sia mwisua aatu aatu

siate. Mwisua ini rusenta ini mwaranavaqa sia so rusevarave.

⁵ Né ntara aatuve sivara siavo? Sage ne ini timwa nyiase. Né Kotira aatu aatu siate. Mwiva kempusaqa siva mwaitaro mwiva vainti mwo ruse mwiraqaantai so mwi vaintira qutu visua vuanani untu pisaisaro mwaiso. Eo, ne iniara tina, Né Kotira aatu aatu sinta mwariate tuko, tiro. Sisasiva mwi kuara turama.

Vaaqara irainara mwatato vaintirara turama

¹⁵ ...Sisasiva esaa vainti nraase qora timwa nyiro tiro, Né surauri mwariate. Né vaaqara irainarave vaaqara monove mwarenta mwirara nroraqamase nau riqi vivo. Né vaaqara irainara mwatate so mwaiqi vuaraarave tivo. Vaaqara irainaravano sia ini saisaqa siranta né sugemase mwaiqi vivarave, tiro.

¹⁶ Sisasiva mwitaa timwate mwiva mwo kuaqaa nuase timwa nyiro tiro, Vainti mwovano vaaqara irainara mwatova sarasaapa mwo utuse mwiraqaantai vaaqara sarasaapa mwase

¹⁷ nrai timwase rie tiro, Ne ntaa nraavuraqive mwaa sarasaapara mwataasarave? Esaa ni nraavuqi sarasaapavano suaqqa siso, tiro tuvo.

¹⁸ Mwitaa timwate mwiva qava tiro, Sage ne esaa nraavu nuquraasena qava nrora nraavu vaaqara nraavu soqasena mwiraqi sarasaapavaqa mwitaa si irainararavaqa mwataase.

¹⁹ Ne mwi airara taiqa sena mwitaa tiase, Ne sugema mwauko. Vaaqara sarasaapavaqa vaaqara irainaravaqa vaisana ne vaaqara isi qaqi mwaiqi vina mwaa sarasaaparavaqa nramaivaqa nramwaqi vina sugemase mwariasarave tiase, tiro.

²⁰ Mwi vaintiva mwitaa tuvaro Kotiva mwira timwa mwiro tiro, Sia ri vu aato vaisarave. Mate enaqi re qutu vinarave. Re qutu viraro rena tutaase tiana irainarara mwovano mwi irainarara mwaraanarove turave, tiro.

²¹ Sisasiva nraase qora mwitaa timwa nyiro mwi kuara taiqase

mwiva mwisuara tiro, Vaintivano so-qaara aasu nau riqi viro esaa so-qa vaaqara mwatataiva mwairaro Kotiva mwi vaintirara tiro, Ri soqaa gumina irainarave. Ne takuaukara re mwaagu vainti mwariaro. Re qaqi qutu vinarave tianarove, tiro. Sisasiva mwi kuara mwitaa turama.

15

Raumpirima vu vaintirara

Sisasiva mwaa kuara timwa te tiro:

¹¹ Nraaru vainti mwovano qora nraaqiara taarama mwatatova mwauvaro

¹² naantiaraava mwaitaro nrai qorara tiro, Naantiara re ni miase tina irainarara mate vaa miane, tiro. Mwitaa tuvaro mwira qova nrai mwato irainarara nuqaagamase nrai nraaqiaratana mwora mwiro mwora mwiro suvaro

¹³ mwira mwaagu naantiaraava pataqaa mwaitaro mwira qova nrai mwu irainarara mwosua nyiro ori mwarero untu niarani mwo mwatani mwariase tiro vura.

Mwiva niarani mwo mwatani viro mwini mwaitaro mwiva sia suqe vaintinravuvaqa mwariqiro viro

¹⁴ nrai ori uro taiqa sero. Mwira orivano taiqa vuvaro mwauvaro mwi mwatarani sia saravaqa vau-nani nrora qaaranovaro

¹⁵ mwiva mwaagu vainti mwaitaro mwi mwatanaasua mwo vaintiqaa aira mwarorama. Mwiva mwo vaintiqaa aira mware mwauvaro mwirara uro quara sara nyiane tuvaro

¹⁶ mwiva quara sara nyiro tiro, Mpo, nevaqa quara sara viti nyura nraataarave tuvaro mwira sara mwiari vaintiva sia mwauvaro

¹⁷ nraataa suvaro mwi vaintiva mwariro aato tusero nau riase tiro, Ni nkora saiqa vaintivaravano vaaqara sarasaapa nre mwariavana ne mwaanto mwaitana sara nraataa sisana mwauko.

¹⁸ Sage ne nena nkova sinani nana nena vuase. Ne uro nanena mwirara mwitaa tiase. Ni nko, ne Kotira vuqaavaqa ri vuqaavaqa qaqiraqa si airara mwarauko.

¹⁹ Ne mwitaa sinarara tina, ne sia so ri nraaqiara suqeva mwariasarave, Ne ri saiqa vainti aasu mwariasarave. Ne uro nanena ni nkora mwitaa tia mwiase, tuvo.

²⁰ Mwi vaintiva mwitaa tiasero mwiva ntiviro nrai qova sunani nrurama.

Mwiva mwini aarani viro mwira qora nraavu mwataqa nruvaro mwira qova mwira mwutu takue mwiva mwirara riariamase sanero uro mwira mwaagu navaatavuse mwira suvuqamase mwauvaro mwira mwaaguvaro tiro,

²¹ Ni nko, ne Kotira vuqaavaqa ri vuqaavaqa qaqiraqa si airara mwarauko. Ne mwitaa sukavara tina, ne sia so ri nraaqiara suqeva mwariasarave, tuvo.

²² Mwitaa tuvaro mwira qova nrai aira mwaro vaitirara timwa nyiro tiro, Né uro tuavaqa suqera aasu mwaqinta mwiri mwira mwiate. Saantavavaqa iraravaqa mwasenta sumwataate.

²³ Purumakau nraativaqa rusenta suntaate. Mate mwaasua mwirara riariama saare.

²⁴ Ni maaquvano qutu viso tukaro qaqi nrinaiso. Ni nraaqiaravano raumpirima viso tukaro qaqi qovarama viso, tuvo. Mwira qova mwitaama timwase riariamase sarasaapa mwase mwisua mwira vaasua utunurama.

²⁵ Mwisua mwira vaasua uti mwauvaro mwira vasaava saiqaqintai nrinero riovanta

²⁶ isi ti mwauvaro riero mwiva nrai qora aira vainti mwo mwira riovaro mwiva mwitaa tiro,

²⁷ Ri qatavano mwevantai nrinai sarori qova mwirara riariamase purumakau nraati rusero sunta mwataiso. Mwiva ri qata suqemase vitase mwitaa riariamase mwaiso, tuvo.

²⁸ Mwitaa tuvaro mwira vasaava mwauvaro rara itovaro iqiru tusero sia nraavuqi virero mwaatani mwauvaro mwira qova mweva nero mwira sapara suvaro mwira mwaaguvaro mwitaa tiro,

²⁹ Ne vaaqara isi ri aira mwarenta mwaitana sia ne mwo enavaqa ri kua anuauko. Ne nena tontivaravaqa riariama saare tukara re sia memeraa nraati mwonku nuqutu sera ni miaro.

³⁰ Mwaava ri mwaaquvano nraaserara nuaararo mwaitaro mwiva re mwiana irainarara mwarero untu taiqase untu nane nrisarama re mwirara purumakau nraati suqera qumina mwirara nuqutu sera mwiaro, tuvo.

³¹ Mwitaa tuvaro mwira qova qao tiro, Ni maqu, re nivaqa mwariaravave. Ne mwu irainarara tentatana mwataunarave.

³² Ri qatavano qutu viso tukaroma qaqi nrinai. Mwiva raumpirima viso tukaroma qaqi qovarama viso. Mate te mwirara riariamase mwariare, turama.

Sisasiva mwi kuara turama.

16

Sisasiva Rasarusirara tu kuara

¹⁹ Sisasiva mwitaa timwa sero mwiva mwo kua nraase qora ntu nusua timwa nyiro tiro, Vainti mwovano vaaqara irainara mwata-tova suqe tuavaaqa nukutova mwo nrau mwo nrau suqe su sarara aasu nretaro mwauvo.

²⁰ Mwi vaintiva mwi sarara aasu nretaro mwauvaro vainti mwovano mwira utu Rasarusiva mwauvanta mwosua mwi vaintira vitenta uro vaaqara irainara mwato vaintira qentaqaa i sovaro mwiva mwinto mwauvo. Mwi vaintiva sia irainaravaqa mwato vaintiva mwaaqu vaintivano mwauvaro nrumwaaravano esaa mwira mwavanamaata vauvaro.

²¹ mwi vaintiva mwaitaro vaaqara irainara mwato vaintiva sara nretaro viti piso sarara mwi sarara aasu nrarero mwauvo. Sia irainara mwato vaintiva mwinto mwitaa mwauvanta vairi mwonravuvano vitare nritare sitanta mwira nrumwaara mposu nrorama.

²² Sia vaaqara irainara mwato vaintiva qutu vuvanta naavunyaa-sua mwira vita mwarenta uro Avarahaamuva nrai saivaqava mwaunani

i senta. Mwira uro i sovaro mwinto mwauvaro

²³ vaaqara irainara mwato vaintiva mwivavaqa qutu vuvanta mwira mwataqi qunama tovaro mwiva qutu vusua mwaaqani mwaitaro qara nuase mwauvo. Mwitaa mwaitaro mwutuni takuovaro Rasarusiva mwinto Avarahaamuravaqa mwaitaro suqema mwauvo.

²⁴ Mwinto mwitaa mwauvaro mwiva Avarahaamurara saramase tiro, Avarahaamuo, tiri qo, niara mpo timwa mataane. Re Rasarusira vusi tiraro mwiva uro nrai saqu nramaiqi naasero untu ni maaqiriqaa mwatairaro ni maaqirivano sumpama vuarive. Ne nrora tia itairaqi mwarinama qara nina mwauko, tuvo.

²⁵ Mwitaa tuvaro Avarahaamuva qao tiro, Ni mpaio, re riaane. Re nraaru qaqi mwau enara suqe irainara mwate mwauro Rasarusiva sia suqe irainara aasu mwatovave. Mate mwiva mwaanto mwaitaro suqema mwaisara re mwinto mwaitara qara nira mwariaro.

²⁶ Re qava rie mwaiqe mwo kua ri timwa mwiase. Re mwariaranta te mwauro qina nroravano vutana vaiso. Mwaintai vuaso mwintai nriraso tiro Kotiva qina nrora mwataiso, tuvo.

²⁷ Avarahaamuva mwitaa tuvaro mwi vaintiva tiro, Mpo tiri qo, re Rasarusira vusi tiraro mwiva ni nkorra nraavuqi uro mwaitaro

²⁸ ni nkata mpasaa nkuaania saquru timwa nyiarive. Mwisuavaqa mwaini ita virani nrivo, tuvo.

²⁹ Mwitaa tuvaro Avarahaamuva qao tiro, Mosesivavaqa paropeti vaintivaravaqa qumwaarara to kuava vaiso. Mwisua mwi kuara so rievareve siavo, tuvo.

³⁰ Mwitaa tuvaro qaqi mwau enara vaaqara irainara mwato vaintiva tiro, Siave, tiri qo, Avarahaamuo, qutu vuari vaintiva uro nane timwa nyisanta mwisua mwira kua rietanta qaqiraqa si airara pisevarave siavo, tuvo.

³¹ Mwitaa tuvaro Avarahaamuva gao tiro, Mwisua Mosesira kuavaqa paropeti vaintivara kuavaqa sia ri-entente, qutu vuari vaintiva uro nane tiari kuaravaqa mwisua sia so rieverave siavo turave turama. Sisasiva mwi kuara turama.

22

Sisasira navaatavu sora

⁴⁷ Sisasiva mwini mwaitaro kua qaqi ti mwauvanta vaaqara vaintivano nrinora. Sisasira nraaqiara 12 nravuqintai Sutaasiva vaaqara vainti ntita mware mwiva naane mwisua ntuni nriri Sisasiva mwau-nani nrinero uro Sisasira mota nare uti mwauvaro

⁴⁸ Sisasiva tiro, Sutaasio, re ni mota sera ni mwataqi mwatatai nraaqiarara nramwutaa ntuqaave ni govarama senarave? tiro.

⁴⁹ Sisasiva mwitaa tuvanta mwira nraaqiaravara mwira vaqamase mwausua takuovanta mwisua Sisasira navaatavu sarenta uti mwauvanta mwinravusua Sisasirara tinta, Nrora vaintio, tenravu paipaqontai mwisua tuqu saanarave? tinta.

⁵⁰ Sisasira nraaqiaravaravano mwitaa tuvaro mwinravusuaqintai mwovano Kotira aira mwara mwate mwau vaintisia mwisua vunyaa vainti aira vainti mwo tuguse mwira aato tuqu sovaro unfu nuvaro Sisasiva sove tiro

⁵¹ timwase mwi vaintira aatoqaa nrai saqu mwatatovaro mwira aatovano tavana vura.

⁵² Kotira aira mwara mwate mwau vaintisia mwisua nroranravuvanovaqa, Kotira nraavuqaa naqisi mwau kiripuvanovaqa, nrora vainti mwonravuvanovaqa, mwisua Sisasira navaatavu sare nrusuara Sisasiva tiro, Né kamaanira vaqamase naquari vaintira votaamase navaatavu sarentave né paipavaqa saavuvaqa mware nriavo?

⁵³ Ne ini vaqamasena mwo nraru mwo nraru Kotira nraavuqi mwaiqina vi mwaukanta né sia ni navaatavu saarave. So mate mwaa enava ini enama vaiso.

Mate rupisiqi mwariari irainava kempusaqama sianarove, tiro.

23

Sini tosani ruto vaintiva kua tura

³⁹ Kamaanira kua anuo vaintiva mwovano sini tosani rutova mwivavaqa Sisasira sia suqe kua timwa mwi tiro, Qutaave re Mesaia vaintivano mwariaro? Re renavaqa tiritanavaqa saisaqa siane, tiro.

⁴⁰ Mwitaa tuvaro kamaanira kua anuo vaintiva mwovano gao tiro, Re siave Kotira aatu siaro? Mwisua tiritana votaamase mwiravaqa rutaavo.

⁴¹ Mwisua tiritana so rutaavo. Mwisua tiritana sia suqe aira saara tiritana rutaavo. Mwi vaintiva sia qaqiraqa si airara mwaraivave, tiro.

⁴² Mwitaa tiase mwiva Sisasirara tiro, Sitasio, ri nroraqama saari enaraqaa re niaravaqa riaane, tiro.

⁴³ Mwitaa tuvaro Sisasiva tiro, Ne ri timwa mwiarira riaane. Mate re nivaqamase suqe mwatusani mwarinarave, tiro.

Sisasiva qutu vura

⁴⁴ Mwitaa tuvaro suarivano matama nruvaro mwiraqaantai rupisima vuvaro sia suarivano itovaro rupisi aasu rutovaro suari tukiviro 3 kirokuqaa suvaro qava ataama vura.

⁴⁵ Ierusaremi mwatusani Kotira nraavuqi tause votaama vuraqi nrora vaaqa siritova vutaqaa nrai nuqe vuvaro

⁴⁶ Sisasiva satarigaa mwaitaro nro-raqamase oi aai tiase, tiro, Ni nko, ni mwarana mwaraane, tiro. Mwitaa tiase Sisasiva qutu viro.

⁴⁷ Sisasiva qutu vuvaro naqu vaintisia qiata vaintivano Sisasiva mwitaa sura takuero Kotira utu tu-aarere tiro, Qutaama mwaa vaintiva suqema nrue mwai vaintivave, tiro.

⁴⁸ Mwitaa tuvanta mwo susua mwi irainarava govora sura takuarenta suntu nukaama vusua mwisua mwaitanta takuama senta mwiraqaantai mwisua nyari mwaaqani nyari mwaaqani nanenta vitanta mwuntusa sia suqe suvanta nyari mwuntusa nuqutuse vura.

⁴⁹ Mwisua vuvanta Sisasira vataqi nrue mwau nraase qorasuavaqa, nraase mwonravu Kariri mwatantai Sisasira vataqi nrue mwausuavaqa, mwisua niarani mwaitanta mwi irainarava qovara sura takuora.

24

Emeasi mwatusaniara vu vaintitanasuara tura

¹³ Mwi enaraqaa Sisasira nraaqiara taaratanavano mwo mwatusa Emeasi mwatusani virenta vura. (Taputantai voqaama Vegaurani voqaama mwira votaama Ierusalem vauvaro Emeasi mwatusa vaura.)

¹⁴ Mwitana aarani vitanta Sisasira ruso kuara timwaqi vinta.

¹⁵ Mwitana timwaqi vuvaro Sisasiva nrai nrinero mwitana vaqamase uro vuvanta

¹⁶ mwitana Sisasira takuenta sia mwira qintutama takuaraitinta, mwo vaintivanove tuvaro

¹⁷ Sisasiva mwitanara tiro, Netana aarani nritantama nara kuave nrai timwa mwi nrai timwa mwi vi mwariavo? tiro.

Mwitaa tuvanta mwitana uro mwiraqaa ntivinta mwitana mwuntusavano sia suqe suvanta mwaura.

¹⁸ Mwovano Kiropaasiva Sisasira mwata rie tiro, Mwaa enara vaaqara vaintinravuvano mwiri Ierusalem ini mwariavara re nkuainkuvanove nanau qovarama vi kuara siave ri-aaro? tiro.

¹⁹ Mwitaa tuvaro Sisasiva, Nara kuave? tuvanta mwitana tinta, Sisasira Nasaretinyaara kuave. Mwi vaintiva paropeti vaintivano mwaitaro Kotira vuqaavaqa nraase qora ntuqaavaqa nrora aira mwaretanta suqe kua aasu tirave.

²⁰ Mwiva mwitaa si mwarisanta Kotira aira mwara mwate mwaria vaintisua mwisua nrora vaintivar-avanovaqa, tiriqaa naqisi mwaria-suavaqa, mwisua kamaanira mwira mwiavaro mwiva mwira rusaate tisanata mwira niriqontai satarigaa ru-taarave.

²¹ Te ntaaru mwi vaintirara Kotira mwira titaasaro mwiva mwo mwatanaasua aatarase tiri Isaraari mwatanaasuaqaa naqisiarivave

tunarave. Kua mwovaqama vaiso. Mwira rusaavaro mate taaramo ena nritaraiso.

²² Mate tetana nraasenravuvano tia kuara rienta isarama vuro. Mwinravusua ota toqaqi mwira qunama taaraq i uro nenta sia mwira mwavana takuaavo.

²³ Mwi nraavusua uro nanenta mwiri tiri timwa timwi mwitaa tinta, Naavunyaasua tirinravuara mwiva qaqima mwaiso, tiavo, tiarave.

²⁴ Nraasenravuvano mwitaa tia-vanta tirinravuqintai mwo vaintinravuvano mwira qunama taaraq i uro vi uro takuaavaro nraasenravuvano tia kuava mwivauma vaisanta mwinravusuavaqa mwira mwavana sia takuaarave, tinta.

²⁵ Mwitana mwitaa tuvaro Sisasiva mwitana timwa nyi tiro, Siave initana vu aato vaiso? Ntaaru paropeti vaintivaravano timwato kuara netana mwi kuara qutaave tiataara vaisanta netana qasomase mwi kuara rie mwariavo.

²⁶ Netana siave riaavaro Kotiva titaari vaintiva mesaia vaintivano itavi irainarara mwaraq i viro mwiraqaantai nroraqamavi kem-pusa vaintivano mwarianarove, tiro.

²⁷ Mwitaa timwase Sisasiva Mesaia vaintiara Kotira vukuqi qara qumwaara rato kuara mwitana timwa nyirero tosarero Mosesira vukuqintai timwa nyiqiro viro paropetivara vukuqintai timwa nyiqiro vura.

²⁸ Mwitaa ti mwauvaro mwitana virenta su mwatusava mwataqaa vauvaro Sisasiva aarana qaqi virero votaama uti mwauvanta mwitana qao tinta,

²⁹ Mate ena sianarove. Pisera tiritanavaqa vaitaane, tuvaro Sisasiva mwitanavaqa mwairero nraavuqi vura.

³⁰ Sisasiva nraavu mwiraqi mwaitaro sara taintaqaa mwitana vaqamase mwataqaa mwai Kotirara suqeve timwase mpereti sara uveqase ntusamase nyuvanta mwitana vu aato qintutama vuvanta qintutama rienta

31 mwitana mwira qintuta-mase takuovaro Sisasiva mwitana ntuqaantai qumpau vura.

32 Sisasiva qumpau vuvanta mwitana nrai timwa mwi nrai timwa mwi tinta, Mpo, mwiva aarana nritaro Kotira vukuqintai kua tiritana timwa timwi mwaisaro qutaama tiritana mwuntusaqintai suqe siso, tinta.

33 Mwitaa timwase mwitana vaavaama ntivinta mwiri nane Ierusaremi uro Sisasira nraaqiara 11 nraavu mpuaamase takuovanta mwinravusua mwo vaintinravuvaqa suntu nukaama mwainta tinta,

34 Nroravano qutaama qava qaqi ntiviso. Saimoniva mwivama mwira takuaivo tuvanta

35 mwitanavaqa aarani nruenta takuorara mwisua timwa nyi tinta, Mwiva mpereti sara uveqa saisanta mwiraqaantai tetana nrora vainti qintutama takuaunarave, tinta.

Sisasiva nrai nraaqiara ntuqaa qovarama vura

36 Mwitana kua mwisua timwa nyi mwauvaro vaavaama nroravano mwivama qovarama viro mwisua aaqani ntivi tiro, Ini mwuntusavano qisaaqama vasiarive, tiro.

37 Mwitaa tuvanta mwisua nroraqamase aatu si tinta, Vaanavano qovarama viso, tuvaro Sisasiva mwisuara tiro,

38 Né narare aatu si mwariavo? Né nararave niara taara aato nauri rie mwariavo?

39 Né ni iqu saqu takuaate. Ne mwivama suko. Sia vaanavano ni votaamase mwativaqa mwusaarivaqa vaiso, tiro.

40 Mwitaa timwase mwiva nrai iquvaqa saquvaqa tia nyuvanta

41 mwisua mwoqamase riaria sinta saqu nunkinkiraarate tinta, Sia mwirara qutaave tiare, tuvaro Sisasiva mwisua mwata rie tiro, Sara nraariva vairove? tuvanta

42 tavusa suntatora pataqa mwira mwuvaro

43 Sisasiva mwisua ntuqaa mwaitaro mwarase nrora.

44 Sisasiva tavusa nramwase mwisua timwa nyi tiro, Ntaaru ne

inivaqa mwaitana ne mwaa kuara ini timwa nyurave. Niara ntaaru Mosesiva vukuqi qumwaara rato kuarave, paropeti vaintivaravano qumwaara rato kuarave, Saami vukuqi qumwaara rato kuarave, ne ini timwa nyitana mwi kuava mwivauma vasianarove, turave, tiro.

45 Mwitaa timwase mwisua Kotira vukuqi qumwaara rato kuara qintutamase riaate tiro Sisasiva mwi kuara mwi kuara mwisua timwa nyi tiro,

46 Mwaa kuara qumwaara ratorave, Mesaia vaintiara mwiva ita vuari irainara mwaqi uro qutu viro taaramo ena mwari qava qaqi ntivuanarove.

47 Mwiraqaantai né ni airara ni utuara rietantama nraase qora timwa nyiqi vitanta sia suqe si aarara pisaivaro Kotiva né sia suqe airara mware kuara nrunka nyataanarove, tiare. Mwi kuara timwa nyiqi vitanta Ierusaremini naane mwi kuara timwa nyiqi vinta mwiraqaantai mwo mwatanaasua mwo mwatanaasua timwa nyiqi vuare.

48 Né nraavu nénta ntuqaantai mwi airara mwi irainarara takuaarave.

49 Ni nkova nrai saqu iqiqaa mwatero nena ini nyirerave tiarinara nevano mwira titaariro tukuarive, Né mwaa mwatusaraqi mwaiqi vivaro naayuntai mwiva tukiuro iniqaa mwaitaroma ini kempusa nyianarove, tiro.

Sisasiva naavuni vita mwarora

50 Sisasiva mwitaa timwase mwiva mwisua ntita mware Ierusaremi mwatusa mwini se Vetaani mwatusani uro ne nrai saqutana tuaarerase mwisua suqema nyate.

51 Sisasiva mwisua suqema nyate mwaitaro mwiva mwisua mwini sovaro mwira naavuni vita mwarora.

52 Sisasiva naavuni vuvanta mwira nraaqiaravara mwini so vaintivarasua suqe svanta mwiri nane Ierusaremini vinta uro mwini mwai-tanta Kotira nraavuqi uro Kotira utu tuaareraqinta vi mwaura.

IONI

3

Nikotimasiva Sisasira uro takuora

¹ Parasi vainti mwovano mwauvaro mwira utu Nikotimasira. Nikotimasiva Iutaa mwatanaasua ntarunyaa vainti mwaura.

² Mwiva mwariro enaqi uro Sisasira takuero tiro, Mwaara ti mwariara vaintio, te takuauraro Kotiva ri titaisarara tira, re mwaara kua ti mwariarava nrira siaro. Sia Kotiva ri saisaga sitirina, re siama nrora aira mwaraaratirinao, tiro.

³ Mwiva mwitaa tuvaro Sisasiva mwira timwa mwirotiro, Ne qutaa kua tiarira riaane. Vainti nrora tuaiva mwairaro mwira sia qavavaqa mwatatairere, mwi vaintiva siama Kotiva naqisiari mwatusara so takuaanarove, tiro.

⁴ Tuvaro Nikotimasiva qao tiro, Ntataa sirarove nrora tuai vaintira qava mwatataanarove? Mwiva qava nrari nrora visosagi viqetairarove mwira nrova mwira qava mwatataanarove? tiro.

⁵ Tuvaro Sisasiva tiro, Ne qutaa tuko. Nramaiqi mwatataariva mwairaro sia Kotira Mwananavano mwira qava mwatatairaro mwiva sia Kotiva naqisi mwatusarani vuanarove.

⁶ Mwavana mwataava nrari mwavana mwataara aasu mwatatairave. Mwananavano mwanana aasu mwatatairave, tiro. Ini qava mwatataari kuarara ne ri timwa mwukara re mwi kuarara isaramave vuaro? Sia mwitaa siane. Ne mwo kuaqaa nuase ri timwa mwirenave. Saaravano titaro mwini mwini vuataa sisaro viso.

⁸ Saaravano tuqi visara re sia mwira takuaraitira, re mwira quka aasu rianarave. Re saaravano nrari osararave mwiva vuari osararave sia qintutama riaaro. So Kotira Mwananavano mwatatai osarava mwira votaama vaiso, tiro.

⁹ Sisasiva mwitaa tuvaro Nikotimasiva tiro, Ntataama serove mwitaa sianarove? tuvaro

¹⁰ Sisasiva tiro, Re Isaraari mwatanaasua mwaara kua timwa nyi mwariarave mwaitarove mwi kuara sia qintutama riaaro?

¹¹ Ne qutaa tuko. Te qintutama riauna kuara ini timwa nyi mwauko. Mwitaa suravanta né sia tiri kua qintutama riaavo.

¹² Ne mwatanyaa irainara ini timwa nyukanta né mwirara sia qutaa kuave tiavo. Né mwitaa tiavana ne naavunyaa irainara ini timwa nyiarinta, né ntataamase mwi kuara so qintutama rievareve?

¹³ Sia vainti mwovano naavuni Kotiva mwainani virave. Ne aasuma mwintai tukuko. Ni mwataqaa mwatataiva ne nraaru naavuni mwarivarave.

¹⁴ Nraaru ini saivaqava Mosesiva qumina mwatani mwaitaro kuanira mwanana oriqaantai utuse mwira satari ratoraqaa tuaare rasorave. (Nraase qoravano mwira takue sia qutu vuata tiro, Mosesiva mwitaa surave.) So ne mwataqaa mwatatai nraaqiarava ne mwariarinta nraaru Mosesiva kuanira mwanana utuse mwatonemase nivaqa satariqaa tuaare rasaivanta

¹⁵ nraase qoravano niara qutaa mwivave tisua sia qutu vinta taiqa viraitinta, mwisua esaa ena esaa ena qaqi mwariqi vivarave, tiro. Sisasiva mwitaa turama.

¹⁶ Kotiva mwataqi mwariasuara mwoqamase mwuntusa nisarora tiro, mwiva nrari mwaaqu nkuaiqa mwatataira tiri tivira. Mwitaa sirara tinta, nraase qoravano mwira mwaaquara qutaave tisua sia qutu vinta taiqa viraitinta, mwisua esaa ena esaa ena qaqi mwariqi vivara.

¹⁷ Kotiva nrari mwaaqu titovaro mwiva sia nraase qoraqaa kua mwatarero tukiso. Nraase qoravano suqema mwariate tiro, mwiva tukura.

¹⁸ Mwovano mwira mwaaquara qutaa mwivave ti mwarirava mwivama sia kua mwaraanaro. Mwovano mwirara sia mwivave ti mwarirava mwivama nrora kua mwaraanaro. Mate mwaa enara

Kotiva ko timwase mwi vaintira qoririma saira. Mwi vaintiva Kotira mwaaqu nkuaiqa mwatatairara sia gutaa mwivave tira saara Kotiva mwira qoririma saira.

¹⁹ Mwaa irainarara saara kua vasianaro. Tomwavano mwataqi tukuvanta nraase qoravano sia mwira riaria siraitinta, mwisua rupisi sirara riaria sinta mwariara.

²⁰ Sia suqe sia vaintisua mwovano mwovano nramwutaaga sitanta sia mwi tomwara riaria siraitinta, mwisua sia tomwavano mwainani vuara. Tomwavano tiri sia suqe aira ataa timwataaso tinta sia tomwavano mwainani vuara.

²¹ Mwisua mwitaa siavaro gutaa aira mware vari vaintiva sia aatu siraitiro, tomwavano mwainani vira. Mwiva visaro tomwavano mwira aira ataama mwataisanta nraase qoravano takuaavaro mwi vaintiva Kotira kua rietaro Kotira aira mware mwaira.

9

Sisasiva vu qimpo vaintira vu mpaira sora

¹ Sisasiva vitaro takuovaro vainti mwovano nrai nrora visosaqintai vu qimpa vuva mwauvanta

² Sisasira vaintivaravano Sisasira mwata rienta tinta, Mwaara kua tiara vaintio, ntavave qaqiraqa si irainarara mwasaisarove mwaa vaintira vu nrai nrora visosaqintai vu qimpa viva mwaiso? Nraive siso mwira nrosua qosuave qaqiraqa si irainarara utu saavarove mwira vuvano qimpa viso, tinta tuvo.

³ Sisasira vaintivaravano mwitaa tuvaro Sisasiva qao tiro, Sia nrai qaqiraqa si irainarara mwaraira saara mwira vu qimpa viso. Siana mwira nrosua qosua qaqiraqa si irainarara utu saavaro mwira vu qimpa viso. Né mwi vaintiraqi Kotira kempusaqama aira takuaate tiro, mwira vuvano qimpa viso. Kotiva ni nti mataisana ne tukukavave.

⁴ Te Kotira aira ataa siarinto mwarare. Ena siraro sia mwo vaintivano aira so mwaraanarove.

⁵ Ne mwataqe mwaitana tomwavano itainema sena ne itamaqina vuariro mwataqi mwaisua so takuevarave, tiro tuvo.

⁶ Sisasiva mwitaa timwa sero mwataqaa taara visise taaraqontai soraqamase mwiti vainti vuqaa naatauruse mwirara tiro,

⁷ Re Siromi nramaiqi untu rena vuri siqama saane, tiro. Sisasiva mwitaa tuvaro mwi vaintiva Sisasiva tunema untu nrai vuri siqama sovaro mwira vuvano mpaira vuvaro mwi vaintiva mwintai untu nane so takuamaqi nrurama.

⁸ Mwiva so takuamaqi nri mwauvanta mwira nraavu mwataqa mwausua takuovaro aara tosani mwaitaro pata irainara nivaqa miate ti mwau vaintiva qaqi nruvanta mwisua mwira takuenta tinta, Nta vaintivave nriso? Aara tosani mwaitaro pata irainara nivaqa miate ti mwau vaintivave nriso? tinta.

⁹ Mwisua mwitaa tuvanta mwonravuvano tinta, So mwi vaintiva mwivave, tuvanta mwonravuvano qao tinta, Mwovanove. Mwira vuri votaa siva nriso, tuvaro mwi vaintiva nrine tiro, Ne mwaa mwivama suko, tiro tuvo.

¹⁰ Mwi vaintiva mwitaa tuvanta mwisua mwira mwata rienta tinta, Ntataama saisarove ri vuvano mpaira viso? tinta.

¹¹ Mwisua mwitaa tuvaro mwiva timwa nyiro tiro, Vainti mwovano mwira mwutu Sisasiva mwiva taara visise soraqamase ni mpuqaa naatauruse niara tiro, Siromi nramaiqi untu rena vuri siqama saane, tisana ne untu siqama saukaro ni mpuvano mpaira visana ne so takuamaqina nruko, tiro.

¹² Mwiva mwitaa tuvanta mwisua mwira qava rienta tinta, Mwi vaintiva ntaini visare nriaro? tinta. Mwisua mwitaa tuvaro mwiva tiro, Nrai ntainive vivaaso? Ne siavaqa takuauko, tiro.

¹³ Mwiva mwitaa tuvanta mwisua nraaru vu qimpo vaintira vita mwarenta uro Parasi vaintivaravano mwaunani vurama.

14 Sisasiva mwaara kua tu enaraqaa soraqamase mwi vaintira vu mpaيرا sorama.

15 Mwisua Parasi vaintivaravano sunani vitaqi uro sovanta Parasi vaintivaravano mwi vaintira mwata rienta tinta, Ntataama saisarove ri vuvano mpaيرا viso? tuvaro mwi vaintiva tiro, Mwiva soraqamase ni mpuqaa naatauru mataisana ne untu nena mpuri siqama saukaro ni mpuvano mpaيرا visana ne so takuauko, tiro.

16 Mwiva mwitaa tuvanta Parasi vainti mwonravuvano tinta, Mwi airara mwaraiva mwaara enaqaa mwitaa siso. Mwiva mwaara enaqaa sia mwitaa siataara vasisaro mwiva kua qaanuase mwitaa siso. Mwitaa sisorara tiro, mwi vaintiva sia Kotiva sinani tukivave, tinta. Tuvanta Parasi vainti mwonravuvano qao tinta, Ntataama serove qaqira vaintivano mwi airara nrora mwarai airara so mwaraanarove siso? tinta. Mwitaa timwa senta mwonravuvano mwo kua tuvanta mwonravuvano mwo kua tinta.

17 Parasi vaintivaravano qava mwira mwata rienta tinta, Mwiva ni mpu mpaيرا sairave tianarave. Mwi vaintirara re nara kuave tiaro? Mwiva ntataama mwai vaintivave ri vu mpaيرا saiso? Re tiri timwa tivavaqe riaare, tuvaroma vainti mwiva tiro, Mwiva paropeti vaintivano mwaiso. Kotiva mwira saisaqa sisaro mwiva aira mware mwaiso, tiro.

18 Mwitaa tuvanta Iutaa vaintivaravano sia mwira kuara qutaa kuave tiarera mwi vaintirara tinta, Re muna titara ni mpu mpaيرا viso tiaro. Nraaru sia ri vuvano mpaيرا vurave, tinta. Mwitaa timwa senta mwisua mwira nrosua qosua sapara suvanta

19 mwitanavano nruvanta mwisua mwitana mwata rienta tinta, Mwaa vaintiva initana nyaquve siso? Qutaave mwira nrora visosaqintai vu qimporave? Ntataama saisarove mwira vuvano mpaيرا visarove takuaiso? tinta.

20 Mwisua mwitaa tuvanta mwira nrosua qosua tinta, Mwaa vaintiva

tiritana mwaquve. Mwira vuvano nraaru visosaqintai qimporave.

21 Nrai ntataa saisarove mwira vuvano mpaira viso? Nrai ntavave mwira vu mpaira saiso? Mwiva nrora tuaivave. Né nénta mwira mwata riaate. Mwiva so ini timwa nyianarove, tinta.

22 Mwira nrosua qosua Iutaa vainti nrora vaintivara aatu sitanta mwitaa turama. Nraaru Iutaa vaintivaravano mwitaa kua mwatate tinta, Vainti mwovano Sisasirara mwiva Mesaia vaintivano tiri saisaqama sirero tukivave tiaso. Mwovano mwitaa tirarore, te mwira irora sinta mwaara nravuqintai mwira raaqu saararo mwiva mweva ne esaara vuarive, turama.

23 Iutaa vainti nrora vaintivaravano mwitaa turara tinta, mwira nrosua qosua Iutaa vainti aatu sitanta tinta, Mwiva nrora tuaivave. Né nénta mwira mwata riaate, turama.

24 Mwitanavano mwitaa tuvanta mwisua qavavaqa nraaru vu qimpo vaintirara sapara sinta mwirara tinta, Re Kotira riaria siataarave. Sisasiva sia suqe vaintive, tinta. Mwisua mwitaa tuvaro mwi vaintiva tiro,

25 Sisasiva sia suqe vaintive siso suqe vaintive siso sia ne qintuta suko. Ni mpu qimpora mwiva mpaira sorara ne mwirara aasu qintuta suko, tiro.

26 Mwiva mwitaa tuvanta mwisua mwira qava mwata rienta tinta, Mwiva ri narave utiso? Mwiva rinta ntataama setarove ri vu mpaira saiso? tuvaro vainti mwiva tiro,

27 Ne vaa mwirara ini timwa nyukanta né siave riaavo? Né ntataa si santave qava mwi kuara riarentave tiavo? Névaqa mwo? Névaqa mwira vaintivaravaqa mwariarentave qava mwi kuara ni mata riaavo? tiro.

28 Mwiva mwitaa tuvanta mwisua mwira nroraqamase irora sinta timwa mwinta tinta, Qao, revano mwira vaintivano mwaitara mwira kua riaaravave. Te tenta saivaqara Mosesira kua riaqi vuasuave.

²⁹ Nraaru Kotiva Mosesira timwa to kuara te mwi kuara riasi vua-suave. Te Sisasirara qumina vaintive turo. Te mwiva mwintai nri osarara sia qintuta suro, tinta.

³⁰ Mwisua mwitaa tuvaro mwiva nrai saqu nunkinkiraara tero mpo se tiro, Ni mpu mpaira sai vaintiva mwiva mwintai nri osarara né siavaqa qintuta siavo?

³¹ Te riauraro Kotiva qaqira vainti kua sia riaivave. Kotira kua riaasua Kotiva mwisua kua riaivave. Kotira utu tuaareraa vaintisua kua Kotiva riaivave.

³² Nraaru mwaa mwatara hoqarato enaraqatairo sia vainti mwovano nrai nrora visosaqintai vu qipa vura mpaira sorave.

³³ Sisasiva sia Kotiva sinani tukuase titirina, mwiva sia so ni mpu mpairaitirinao, tiro.

³⁴ Mwi vaintiva mwitaa tuvanta mwisua mwira irora tinta, Ri nrova qaqiraqa si airara mware ri mwatataivave. Re mwo? Re tirivaqave i mwaara kua timwa tivinarave siaro? tinta. Mwitaa timwa senta mwisua vainti mwira raaqu senta mwaatani pisorama.

³⁵ Mwisua mwira raaqu senta mwaatani pisovaro Sisasiva mwisua mwira raaqu senta pisorara riero mwi vaintirara mpuaama takuero

mwirara tiro, Mwataqi mwatatai nraaqiarara re qutaa mwivave tinarave siaro? tiro.

³⁶ Sisasiva mwitaa tuvaro mwi vaintiva mwira mwata riero tiro, Nrora vaintio, mwiva ntavave? Re ni timwa migena ne mwirara qutaa mwivave tiase, tiro.

³⁷ Mwitaa tuvaro Sisasiva mwira timwa mwiro tiro, Re takue mwariara vaintiva ne mwivama riara ti mwauko, tiro.

³⁸ Sisasiva mwitaa tuvaro mwiva tiro, Nrora vaintio, qutaa re mwivave, tiro. Mwitaa timwa sero mwiva Sisasira vuqaa tori naquntaase mwira riariamase mwinto mwauvaro

³⁹ Sisasiva tiro, Ne nraase qora ntusama sirena mwataqi tukukavave. Vu qimpaisua takuaate tina, ne mwataqi tukukavave. Qaqi takuesua vu qimpa vuata tina, ne mwataqi tukukavave, tiro.

⁴⁰ Sisasiva mwitaa tuvanta Parasi vaintivaravano mwi kuara rienta Sisasira mwata rienta tinta, Tiri tivuve qimpa viso? tinta.

⁴¹ Mwitaa tuvaro Sisasiva mwisua timwa nyiro tiro, Ini vu qimpa visantavauma kuavano sia iniqaa vasiararove. Né tinta, Te so takuauro, tiarara tiro, kuavano iniqaa vasiararove, tiro. Sisasiva mwitaa turama.